

Cocktail

Het mattheüseffect van de omgevingshandhaving

Geert Bogaert, Dirk Ponnet, Mark van Straaten, Stany Vaes¹

Op het Omgevingscongres van 14 november 2018 gingen meer dan 160 professionals met elkaar in dialoog over de handhaving van de omgevingsregeling. De Unie van Milieuondernemingen UMIo, samen met het Departement Omgeving en de Vlaamse Vereniging voor Omgevingsrecht de organisator van het gebeuren, formuleerde een reeks uitdagende vragen voor de diverse overheden. Een groot aantal van deze vragen en antwoorden is opgenomen in dit TOO-nummer. Het standpunt van UMIo valt in volgende slagzinnen samen te vatten.

Legislation driven

UMIo vertegenwoordigt een sector die bij uitstek 'legislation driven' of 'wetgeving gedreven' is. UMIo is dan ook vragende partij voor een strikte handhaving van de wetgeving die uitgerekend aan de oorsprong ligt van haar bestaan. Tegelijk roept UMIo de overheid op tot meer duidelijkheid in de betrokken wetgeving en tot meer rechtszekerheid.

Mattheüseffect

In het streven naar een 'gelijk speelveld' is er op het vlak van de omgevingshandhaving nog een wereld te winnen. Op vandaag lijken vooral de 'reeds gecontroleerde exploitaties' in het vizier te liggen. Het doet een mattheüseffect ontstaan: 'hij die gecontroleerd is, zal gecontroleerd worden'. UMIo vraagt met aandrang dat alle exploitanten worden gecontroleerd.

Gemengde inspectie

De zo waardevolle integratie van de materies milieu, ruimtelijke ordening, natuur en kleinhandel in één omgevingshandhaving laat zich nog niet voelen in de praktijk. UMIo vraagt dat 'alomvattende' thematische en sectorale inspectieplannen worden opgesteld en dat de uitvoering daarvan goed wordt gemonitord. Gemengde inspectieteams zijn voor UMIo een must.

Geen papieren inspectie

UMIo verbaast zich erover hoe de zogenaamde 'GPBV-bedrijven', die ook vanuit de Europese regeling aan systematische controles moeten worden onderworpen, vaak louter 'op papier' en niet eens 'on the field' worden gecontroleerd. Nagaan of de omgevingsregelgeving daadwerkelijk wordt nageleefd, gebeurt voor dergelijke exploitaties niet door het louter overlopen van 'papier'.

Decentralisatie

UMIo wijst erop dat decentralisatie kan leiden tot een versnippering van omgevingsbevoegdheden over verschillende diensten, op verschillende niveaus. Dat kan een negatief effect hebben op de kennisopbouw bij de toezichthouders. Bovendien kan bij lokale handhaving politisering optreden, ingevolge de te grote nabijheid tussen de verschillende actoren. De recent doorgevoerde verdere declassering van klasse 1- naar klasse 2-bedrijven lijkt bovendien meer op een 'abdication' van de hogere overheid: de gemeenten moeten het maar (alleen) zien op te lossen.

394

¹ Geert Bogaert (VMx), Dirk Ponnet (OVb), Mark van Straaten (VEB) en Stany Vaes (Go4Circle) zijn vertegenwoordigers van de Unie van Milieuondernemingen (UMIo). UMIo is het samenwerkingsverband tussen Go4Circle (Bedrijfsfederatie van de circulaire economie), VEB (Vereniging Erkende Bodemsaneringsdeskundigen), OVb (Ondernemersvereniging Bodemsaneerders) en VMx (Beroepsvereniging van Vlaamse Milieuprofessionals).

Zelfregulering

Wanneer de overheid verlangt dat de private sector zélf taken opneemt – via zelfregulering of via intermediaire (beheers)organisaties – dan moet daarvoor de juiste omkadering worden gecreëerd. De private sector moet daarbij als partner worden aanzien en niet als ‘verdoken politie’. Er moeten duidelijke afspraken worden gemaakt over de verwachtingen van alle partijen en er moeten passende controle-mechanismen bij de overheid blijven bestaan. Er dringt zich een nadere afstemming op tussen de veelheid aan betrokken spelers, zoals certificatie- en keuringsinstellingen en beheersorganismen.

Te lange doorlooptijden

Het proces van handhaving is voor de exploitant te weinig transparant en creëert door de te lange behandelingstermijnen te veel onzekerheid. Dit verhindert de exploitant om snel adequate maatregelen te nemen. Deze inefficiënte afhandeling is funest voor het draagvlak rond handhaving. Effectieve handhaving moet klantgericht zijn, gericht

op gedragsverandering, en tegelijk vertrouwen creërend in de markt.

Law without enforcement is just good advice (Abraham Lincoln)

Niemand is méér vragende partij voor een strikte maar correcte handhaving dan UMIo zélf. De dienstverleners uit de private sector, onder wie de consultants en de milieucoördinatoren, zijn bereid hun verantwoordelijkheid op te nemen door een verdergaande invulling te geven aan hun reeds bestaande taken. Consultants zoeken samen met bedrijven naar de meest passende oplossing binnen het wettelijk kader en bij uitbreiding het duurzaamheidskader dat het bedrijf zichzelf oplegt. Het wettelijk takenpakket van een milieucoördinator leunt heel dicht aan bij de rol van een handhaver. Toch moet tussen beide een duidelijk onderscheid en tegelijk een evenwicht blijven bestaan: de milieucoördinator mag géén vervanger worden van de handhaver. Dit geldt evenzeer voor de consultant. Het is belangrijk dat alle actoren zich bewust blijven van dit spanningsveld. ■